

Nərmin Rizvan qızı Həsənlı

Bakı Dövlət Universitetinin fəlsəfə doktoru proqramı üzrə doktorantı

<https://orcid.org/0009-0003-2276-3957>

E-mail: aliyevanermin11@gmail.com

[https://doi.org/10.69682/arti.2025.92\(2\).102-105](https://doi.org/10.69682/arti.2025.92(2).102-105)

TƏHSİLALANLARIN QIYMƏTLƏNDİRİLMƏSİNİN ÖYRƏNMƏ PROSESİNDƏ ROLU

Нармин Ризван гызы Гасанлы

докторант по программе доктора философии

Бакинского Государственного Университета

РОЛЬ ОЦЕНИВАНИЯ ОБУЧАЮЩИХСЯ В ПРОЦЕССЕ ОБУЧЕНИЯ

Narmin Rizvan Hasanli

doctorial student in the program of doctor of philosophy

of Baku State University

THE ROLE OF LEARNER ASSESSMENT IN THE LEARNING PROCESS

Xülasə. Qiymətləndirmələr öyrənmədə mühüm rol oynayır, özünü təkmilləşdirmək və akademik performansla nəzarət etmək üçün dəyərli rəy verir. Bu amillər tənqidi təfəkkür və fəal öyrənməni təşviq edir və məqsəd qoymağı dəstəkləyirlər. Ədəbiyyatda təqdim olunan sübutlara əsaslanaraq, müxtəlif sahələrə və öyrənmə üslublarına uyğunlaşmaq üçün müxtəlif qiymətləndirmə vasitələrindən istifadə tövsiyə olunur.

Açar sözlər: qiymətləndirmə, öyrənmə prosesi, təhsil, təkmilləşmə

Аннотация. Оценивание играет важную роль в обучении, обеспечивая ценную обратную связь для самосовершенствования и контроля успеваемости. Эти факторы поощряют критическое мышление и активное обучение, а также способствуют постановке целей. На основании данных, представленных в литературе, рекомендуется использовать различные средства оценивания для разных областей и стилей обучения.

Ключевые слова: оценивание, процесс обучения, образование, усовершенствование

Abstract. Assessments play an important role in learning, providing valuable feedback for self-improvement and monitoring academic performance. These factors encourage critical thinking and active learning, and support goal setting. Based on the evidence presented in the literature, it is recommended to use a variety of assessment tools to accommodate different domains and learning styles.

Key words: assessment, learning process, education, improvement

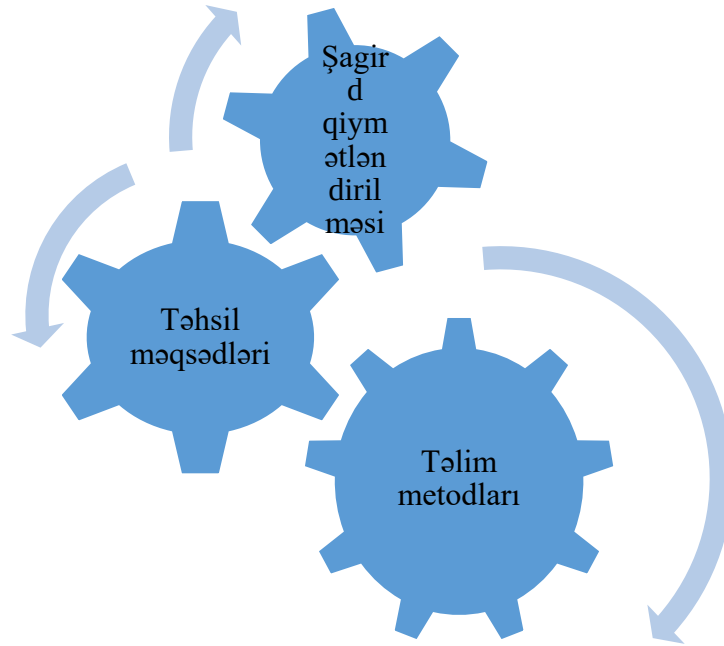
Qiymətləndirmə öyrənmə və təhsili gücləndirə bilən güclü öyrənmə vasitəsidir. Şagirdlərin qiymətləndirilməsi prosesi kurikulum məqsədlərinə və təhsil məqsədlərinə uyğun olmalıdır. Fərdi proqramlar çərçivəsində şagirdlərin irəliləyişlərinin düzgün qiymətləndirilməsi üçün zəruri olan qiymətləndirmə strategiyalarının müəyyən edilməsi kurikulum məzmununun və çatdırılma üsullarının yaradılması qədər vacibdir.

Qiymətləndirmə təhsilin kritik komponentidir, lakin onun əhəmiyyəti çox vaxt nəzərdən qaçırılır. Öyrənmənin qiymətləndirilməsi müəllimlərə və şagirdlərə onların tərəqqi prosesi ilə

bağlı rəy bildirmək üçün çox vacibdir. O, böyümə və inkişafı asanlaşdıraraq, güc və təkmilləşmə sahələrini müəyyən etməyə kömək edir. Qiymətləndirmə şagirdlər və valideynlər üçün obrazlı deyilsə, qorxulu olsa da, öyrənmə vasitəsi kimi baxdıqda, şagirdlərin potensialını üzə çıxarmaq üçün güclü bir vasitəyə çevrilir. Bu məqalə yazısında qiymətləndirmənin təhsildə rolunu və onun həm şagirdlərə, həm də valideynlərə necə fayda verə biləcəyini araşdırılacaq. Şagirdlərin qiymətləndirilməsi prosesi kurikulum məqsədləri və təhsil məqsədlərinə uyğun olmalıdır. Şagirdlər öyrənmələrinin qiymətlən-

dirilməsi mühüm yollarla təhsil nəticələri və təlim metodları ilə əlaqələndirilir. Dövr potensial olaraq istənilən nöqtədə başlaya bilən dinamik, davamlı və əməkdaşlıq səyidir, çünki əsas məqsəd təlim nəticələri, qiymətləndirmə və öyrənmə fəaliyyətləri arasında qarşılıqlı dəstək sistemini saxlamaqdır. İdeal olaraq təhsil nəticələri və

təlim metodları müəyyən edildikdən sonra, müxtəlif təhsil məqsədlərinə (nəzəri bilik, klinik və ünsiyyət bacarıqları, klinik əsaslandırma və peşəkarlıq kimi) aid olduğu üçün şagirdlərin nailiyyətlərini yoxlamaq üçün qiymətləndirmə strategiyaları və prosedurları tərtib edilir.

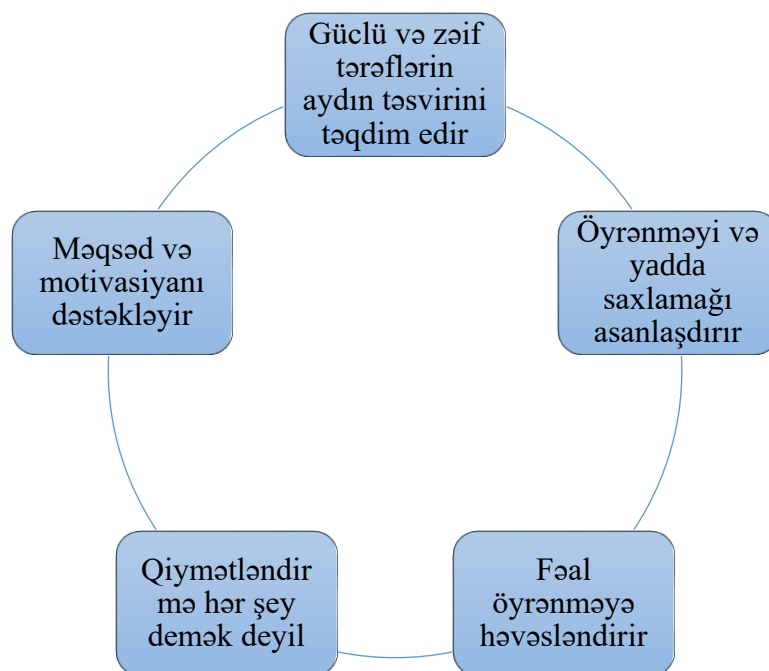

Sxem 1. *Şagirdlərin qiymətləndirilməsi, təhsil məqsədləri və təlim metodları arasında əlaqə*

Qiymətləndirmə prosesi həm müəllimlərin, həm də şagirdlərin özlərini və bir-birlərini qiymətləndirərkən əks əlaqə kimi istifadə edə biləcəkləri məlumatları təmin edə bilər. Nəticədə, öyrənmə üçün qiymətləndirmə və öyrənmə kimi qiymətləndirmə strategiyalarından istifadəni təşviq edəcək təşəbbüslərə daha çox diqqət yetirməklə, qiymətləndirmədə yeni yanaşmalar işlənib hazırlanmışdır. Hər iki halda, müəllimlər və şagirdlər xarici gözləntilərə və özünü motivasiyaya uyğun gələn məqsədlər qoyduqları üçün qiymətləndirmə prosesində məsuliyyəti bölüşürlər. Məsələn, OSCEs beynəlxalq qiymətləndirmə strategiyalarından biri kimi yaxşı nümunədir. Müəllimlər dərhal rəy vermək üçün klikləyicilər və ya simsiz cavab sistemləri kimi texnologiyalardan istifadə edirlər. Bu simsiz cavab sistemləri müəllimlərə mühazirələr və ya təlim fəaliyyətləri zamanı suallar daxil etməyə imkan verir. Nəticələr dərhal və qrafik şəkildə sinfə təqdim olunur. Bu məlumat təhsilalanlar tərəfin-

dən öz irəliləyişlərini qiymətləndirmək üçün və təlimatçı tərəfindən tədrisin effektivliyini qiymətləndirmək üçün istifadə edilə bilər. Beləliklə, müəllimin kursu və ya dərs planlaması həm şagirdə, həm də müəllimə təhsil məqsədlərinə doğru irəliləyişləri haqqında məlumat əldə etmək və istifadə etmək imkanlarını təmin edir. Proses eyni zamanda ilkin və yaranan ideya və bacarıqlara cavab vermək üçün çevik olmalıdır. Planlaşdırma öyrənənlərin izlədikləri məqsədləri və qiymətləndirmə zamanı tətbiq olunacaq meyarları başa düşmələrini təmin edən strategiyaları əhatə etməlidir. Planlaşdırma həm də öyrənənlərin necə rəy alacağını, onların öyrənmələrinin qiymətləndirilməsində necə iştirak edəcəklərini və onlara gələcək irəliləyişlərə necə kömək ediləcəyini nəzərə almalıdır.

Öyrənmədə qiymətləndirmələrin əhəmiyyətini daha dərindən öyrənmək üçün burada bilinməli olan beş əsas məqam var.

Sxem 2. Qiymətləndirmənin öyrənmə prosesindəki əhəmiyyəti

a) Güclü və zəif tərəflərin aydın təsvirini təqdim edir – Qiymətləndirmənin öyrənmə prosesinin ayrılmaz hissəsi olmasının əsas səbəblərindən biri onların akademik göstəricilər haqqında rəy bildirməsidir. İmtahan verməklə və ya layihələr təqdim etməklə güclü və zəif hissələr daha yaxşı başa düşülür. Bu, şagirdlərə təkmilləşdirməli olduqları sahələr haqqında aydın fikir verir, əldə edilə bilən məqsədlər qoymağa və daha yaxşı öyrənən olmağa imkan verir.

b) Öyrənməyi və yadda saxlamağı asanlaşdırır – Qiymətləndirmə təkcə cari bilik və bacarıqların ölçməyə xidmət etmir. O, həmçinin uzun müddətdə daha yaxşı öyrənməyə kömək edə bilər. İstər özünüqiymətləndirmə, istərsə də müəllimin rəhbərliyi ilə mütəmadi olaraq qiymətləndirilməklə təhsilənlər yadda saxlama və xatırlama qabiliyyətlərini təkmilləşdirər, həyat boyu tətbiq olunan situasiyalar zamanı məlumat əldə etməyi asanlaşdırmaq mümkündür.

c) Fəal öyrənməyə həvəsləndirir – Qiymətləndirmə aktiv öyrənməyə kömək edir, çünki onlar materialla məşğul olmağı və tənqidi düşünməyi tələb edir. Qiymətləndirmələrdə uğur qazanmaq üçün mövzunu dərk etmək və anlayışları çətin sənərlərə tətbiq etmək vacibdir. Bu yanaşma mövzuların dərinlən başa düşülməsinə kömək edir və ömürboyu öyrənməyə təşviq edir.

d) Qiymətləndirmə hər şey demək deyil – Qiymətləndirmə akademik tərəqqini müəyyən edə

bilsə də, yadda saxlamaq lazımdır ki, onlar təhsilənlərin şəxsiyyət kimi dəyərini ölçür. Qiymətləndirmələr öyrənmə uğurlarıyla bağlı rəy və fikirlər təmin edir. O, şagirdlərə öyrənməyə yanaşma haqqında düşünmək və davamlı olaraq təkmilləşməyin yollarını tapmaq imkanı təklif edir.

e) Məqsəd və motivasiyanı dəstəkləyir – Qiymətləndirmə həddən artıq ağır ola bilər, lakin onlar real məqsədlər qoymaq və motivasiyalı qalmaq üçün təhsildən ayrılmazdır. Qiymətləndirmələr vasitəsilə inkişafı izləməklə, şagird və müəllim təkmilləşdirməyə ehtiyacı olan sahələri müəyyən edə, məqsədlər qoya və irəliləyişə nəzarət edə bilərlər. Bu strategiya motivasiyalı olmağa və təhsil məqsədlərinə diqqət yetirməyə kömək edə bilər.

Nəticə olaraq, qiymətləndirmə tədris və öyrənmədə həlledici rol oynayır. Qiymətləndirmənin xidmət etdiyi məqsədlər aşağıdakı kimidir:

- tələbə irəliləyişinin monitorinqi
- təlimatın uyğunlaşdırılması
- şagirdin öyrənilməsinin təkmilləşdirilməsi
- tədrisin qiymətləndirilməsi
- kurikulumun işlənilib hazırlanması.

Qiymətləndirmə təkcə şagirdlər üçün deyil, müəllimlər üçün də faydalıdır. Bu, onlara şagirdlərin mübarizə apara biləcəyi sahələri müəyyən etməyə kömək edir və onlara fərdi ehtiyacları ödəmək üçün təlimatlarını uyğunlaşdırmağa imkan verir.

Bununla belə, qiymətləndirmə apararkən etik mülahizələri nəzərə almaq vacibdir. Müəllimlər qiymətləndirmələrin ədalətli, etibarlı olmasını təmin etməlidirlər və hər hansı konkret qrup şagirdlərə qarşı ayrı-seçkilik yaratmamalıdırlar.

Nəticədə qiymətləndirmə təhsildə əvəzsiz vasitədir və qiymətləndirmə təhsilalanların güclü və zəif sahələrini müəyyən etməklə, daha yaxşı öyrənən ola, yadda saxlama və uzunmüddətli yaddaşı yaxşılaşdırır. Bu təhsilverənin, yəni müəllimin işini asanlaşdırır. Bununla belə, qeyd etmək lazımdır ki, qiymətləndirmə nəticələri hər şey deyil və qiymətləndirmələrə uğurun göstəricisi deyil, böyümə üçün fürsət kimi baxılmalıdır.

Problemin aktuallığı. Bu məqalənin aktuallığı qiymətləndirmənin tərtibatı və həyata keçirilməsində nəzərə alınmalı olan elementləri, eləcə də bu proses zamanı rast gəlinən ümumi problemləri müzakirə etməkdən ibarətdir. Cəmiyyətdə qiymətləndirmənin nəticələri şagirdlərin təhsil və peşə sistemlərinə çıxışı və irəliləyişinə və daha geniş mənada həyat

şanslarına dərin və geniş təsir göstərir. Qiymətləndirmənin dizaynı zamanı nəzərə alınmalı olan elementlərə qiymətləndirmənin məqsədi, sınaqdan keçiriləcək sahələr və istifadə olunacaq qiymətləndirmə vasitələrinin xüsusiyyətləri daxildir.

Problemin elmi yeniliyi. Müasir təhsildə qiymətləndirmənin fərqli formalarla və üsullarla aparılması onun yeniliyindən xəbər verir. Bu yeni üsulların təhsilalanlara öyrənmə prosesində tətbiq edilməsi qiymətləndirmənin rolunu artırır. Qiymətləndirmə sisteminin strukturunda edilən dəyişikliklər bu yüksək məzmunlu gündəm çərçivəsində tədqiqat ehtiyaclarını müəyyən etmək üçün əhəmiyyətli bir məqam təqdim edir.

Problemin praktik əhəmiyyəti. Qiymətləndirmə dövrü nəticələrin qiymətləndirilməsi ilə başa çatır və bunlar əsasında müəssisə, proqram və ya kurs təhsilin keyfiyyətini artırmaq üçün dəyişikliklər edə bilər. Qiymətləndirmə dizaynı təhsilin nəticələri və tədris metodları ilə uyğunlaşarsa, bu, təhsilin keyfiyyətini yaxşılaşdırır və şagirdin öyrənilməsinə dəstəkləyir. Məhz bu xüsusiyyətlər qiymətləndirmənin praktiki əhəmiyyətini ifadə edir.

Ədəbiyyat

1. F. Sithy Rifa Mahroof, The Role of Assessment in the Teaching and Learning Process, -Sri Lanka 2013,. - s. 55-61
2. The role of assessment in learning. URL: <https://www.explico.sg/blog/the-role-of-assessment-in-learning/>
3. The Role of Assessment in the Student Learning Process. URL: <https://utppublishing.com/doi/10.3138/jvme.38.2.157>
4. The role of assessment in the student learning process. URL: <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/22023924/>
5. The importance of assesment in teaching and learning. URL: <https://zonofeducation.com/the-importance-of-assessment-in-teaching-and-learning/>
6. Assesment methods lessons. URL: <https://study.com/academy/lesson/the-importance-of-assessment-in-education.html>
7. The 6 Learning types. URL: <https://abc-ld.org/6-learning-types/>
8. The learning process. URL: <https://kstatelibraries.pressbooks.pub/>

Redaksiyaya daxil olub: 26.02.2025.